

Gesprek met Ton Weber, zwembad de Heerenduinen in IJmuiden

**HET KIND STAAT
CENTRAAL IN HET
ERVARINGSGERICHT
ZWEMONDERWIJS**

DE KERN IS ERVAREN WAT WATER MET JE DOET.

Ton: “Met de overgang naar het nieuwe zwembad, waarin alle locaties en faciliteiten werden geïntegreerd, hebben we meteen een nieuw lessysteem geïntroduceerd. Een nieuwe situatie inspireerde ons tot nieuwe ideeën en een nieuw elan: ErvaringsGericht werken. Daar zijn we nu al zeven jaar mee bezig.”

Twee stromingen

Er zijn twee dominante stromingen binnen het zwemonderwijs: het Wiessner systeem en het Bongertman systeem. De laatste gaat uit van eerst het kunstje leren met drijfmiddelen. Als je dat beheerst, kun je het werken met drijfmiddelen afbouwen. Tenslotte kun je op eigen kracht zwemmen. Maar wat doe je dan met de kinderen die het water niet zo prettig vinden? Wiessner benaderde zwemmen vanuit de ervaring. Eerst het kind watervrij maken (vrij laten voelen in het water), ervaring laten opdoen in het water. Pas daarna kun je leren drijven op buik en rug en vervolgens zwemslagen leren. Daarbij worden geen drijfmiddelen, zoals kurkjes gebruikt. Kinderen moeten hun eigen drijfvermogen ervaren. “Dat is wat wij nu doen”, zegt Ton.

Ervaren wat water met je doet

Het kind moet centraal staan in het zwemonderwijs. We vinden het heel logisch dat een kind eerst moet ervaren wat water met je doet. Dat is de kern van ons onderwijs. Daarom kiezen we voor de ErvaringsGerichte aanpak. Hoe kun je een kind zwemmen leren als het geen

ervaring heeft met water? Als je niet weet wat drijven is of wat onder water gaan is, kun je niet leren zwemmen. We hebben hier een ideale situatie om dat te doen. We starten de lessen in het voortraject in het doelgroepenbad met warm water en een beweegbare bodem. Hier kunnen de kinderen ervaren wat water is en wat water met je doet. Er wordt gewerkt met spelvormen en materialen, zoals bijvoorbeeld duikbrillen. “Ik zie mijn voeten!” Daarna kijk je nog eens onder water naar je voeten, maar deze keer zonder bril. De ervaring van met ogen open onder water kijken is een gevoel waar kinderen aan moeten wennen. Als de kinderen voldoende ervaring hebben opgedaan, gaan ze naar het grotere, koudere recreatiebad, waar ze de technieken van het zwemmen leren. Weer een heel andere ervaring. Zo groeien de kinderen met een rugzak aan ervaringen naar een diploma.

Jezelf kunnen redden

Het diploma is gericht op veiligheid. Als je in de sloot valt, moet je jezelf kunnen redden. Je gaat onder water, je komt boven, je gaat watertrappen en om je heen kijken en naar de kant zwemmen om erop te klimmen. In ons

zwemonderwijs gaan kinderen hier spelenderwijs mee om. We leggen aan ze uit waar het voor is. Als ze op hun rug kunnen zwemmen, laten we ze bijvoorbeeld even in het diepe springen, om te ervaren wat diep water met je doet. Dan zijn ze al voorbereid op een situatie, waarin ze in het water vallen en kunnen ze al vroeg overleven in het water. En dat zonder dat ze alle zwemslagen al goed beheersen. Alles is gericht op toepassen. De baby-peuterlijn wordt bijvoorbeeld afgesloten met zwemmen met kleren, laarzen en winterjassen aan. De ervaring van hoe dat voelt en hoe je je beweegt met al die kleren in het water, is het doel. Met veel hilariteit natuurlijk, omdat overal lucht in gaat zitten.

We hebben hier ook schoolzwemmen. De kinderen die nog geen diploma hebben, werken aan het behalen daarvan. Voor de kinderen die de diploma's al hebben, bieden we natte gymnastiek aan, waarbij we ons laten inspireren door de omgeving. We zitten vlakbij zee, dus nemen we het thema 'strand en zee' ook mee in de les. Wat moet je bijvoorbeeld doen als je in een mui (stroming) terecht komt? In ons zwembad kunnen we een stroming maken. Laat ze maar ervaren wat het is om in een stroming te liggen. Is het handig om er tegenin te gaan zwemmen? Ook vertellen we over de betekenis van vlaggen op het strand. We vinden een duidelijke link naar de omgeving (werkelijkheidsnabijheid) belangrijk, want daar moeten ze het toepassen. We denken verder dan de eindtermen. We denken vanuit het kind.

Betrokkenheid bij alle kinderen

We hebben vijf niveaugroepen, waarin ongeveer 500 kinderen zwemmen. We hebben in het begin een maximale groepsgrootte van twaalf kinderen, maar omdat we de kinderen daarna individueel doorsturen naar andere niveaugroepen, worden de groepen daarna kleiner. Elk kind is anders en heeft verschillende vaardigheden op zwemgebied. Kinderen moet je daarom allemaal individueel behandelen. Daarom kijken we aan het begin van het traject wat kinderen kunnen. Dan plaatsen we ze in een niveaugroepje. Zijn ze er nog niet aan toe om verder te kunnen, dan blijven ze nog even in het niveaugroepje. Kinderen die het snel oppakken schuiven we dan ook vrijwel meteen door. Toch voelen lesgevers zich betrokken bij hun kinderen. Ze kennen de kinderen bij naam, weten hoe hun haar zit "Je had vorige keer toch een staartje?", maar ook waar ieder kind goed in is. Dat kind is goed in schoolslag, dat kind moet geholpen worden bij de rugslag en dat kind is goed in borstcrawl.

Op eigen niveau kunnen werken

We hebben relatief veel kinderen die niet mee kunnen komen in de les. Zij beleven weinig successen in de lessen. Deze kinderen nemen we apart. Zij kunnen gratis op extra les in kleine groepjes van maximaal 5 kinderen. De kinderen oefenen dan specifiek op de onderdelen, die ze nog niet zo goed beheersen. We proberen ze dan zodanig op niveau te krijgen, dat ze weer meekunnen met de

groep. Vaak kunnen ze na vier lesjes alweer mee met de groep. We willen met deze service voorkomen, dat het kind moet blijven zitten terwijl de anderen doorgaan. We gaan in die extra lessen zoeken naar manieren om die kinderen uit te dagen.

Rugzak-zwemmen

Voor kinderen met een rugzak, hebben we een aparte lijn rugzak-zwemmen. Dit zijn kinderen met bijvoorbeeld autisme, coördinatiestoornissen, hartproblemen of kinderen die een ledemaat missen. We hebben een regiofunctie in het omgaan met deze kinderen. Ze krijgen les in een klein groepje van maximaal zes kinderen met twee begeleiders. In het rugzakteam zit een lesgever en vaak ook een stagiair van CIOS. Op dit moment hebben we een aantal kinderen met autisme. Die werken in een groepje van drie kinderen met één begeleider. Als we een kind hebben met een zware vorm van autisme, kunnen we gebruik maken van een gespecialiseerde begeleider van CIOS, die als hoofdkeuzevak ortho bewegings-agoog heeft gevolgd. Van de ouders horen we welke problemen het kind heeft en hoe wij daarmee om moeten gaan. Dat geeft ons handvatten voor de begeleiding.

We letten erop dat kinderen zich steeds verder ontwikkelen met zwemmen. We streven ernaar het kind met een diploma te laten eindigen. Dat is voor het kind een succesbeleving, maar ook ouders zijn heel trots op hun kind. Wat we dan doen is het afzwemmen aanpassen. Een kind met coördinatieproblemen kan niet zo perfect afzwemmen als een kind zonder die problemen. Als dat kind bijvoorbeeld geen uitdrijfmoment kan creëren, rekenen we het daar niet op af. Het doel is je veilig kunnen bewegen in het water. Als het kind alle activiteiten kan uitvoeren, waarmee hij laat zien zich goed in het water te kunnen redden, is het goed. Dat is kindgericht. Het kind staat centraal, niet de eindtermen of het diploma. Mocht het niet lukken om het kind de eindtermen voor het diploma te laten halen, is er nog de mogelijkheid van een zwemcertificaat. Dat gebeurt met kinderen die een specifieke vaardigheid niet kunnen vanwege hun beperking. Zwemveilig zijn. Daar gaat het om.

Stuurkaarten als hulpmiddel

Leren zwemmen is hier meer dan een kunstje leren en de eindtermen halen voor het A, B en C diploma. Dan straalt er weinig plezier vanaf. Door middel van vv kinderen doen wat op de kaarten staat. Je kunt ze vrij laten werken, maar ook een volgorde bepalen of een parcours uitzetten. Je kunt voor de les kaarten kiezen waarmee je de kinderen wilt laten oefenen. Alle kinderen in ons bad kunnen met de kaarten werken. Vaak willen ze zelf kiezen en omdraaien als ze het hebben uitgevoerd. Kinderen vinden het heel leuk. Ze vertellen hun ouders: "We moesten lezen wat erop stond en dat doen." Als een kind moeite heeft met bijvoorbeeld de rugcrawl, neem je dat kind apart. Je kunt je met het kind even concentreren

op die vaardigheid. De andere kinderen werken dan zelfstandig in een parcours.. Je houdt overzicht en intussen begeleidt je het kind met de rugcrawl. Kinderen vinden het prettig om die extra aandacht te krijgen.

Wat vraagt het van de lesgever?

Een lesgever in het zwemonderwijs is allround. Die kan lesgeven aan alle doelgroepen in het zwembad, beheerst alle activiteiten voor die doelgroepen, kent de achtergronden van het lichaam en het effect van oefeningen daarop en kan veiligheid hanteren.. Voor lesgeven aan kinderen zijn nog meer kwaliteiten nodig. Naar kinderen kunnen kijken, kunnen beoordelen hoe een kind in elkaar zit en wat een kind kan en vervolgens heel gedifferentieerd les kunnen geven aan al die verschillende kinderen. Je kunt kinderen iets voor laten doen. We kiezen daar bewust voor omdat kinderen dan ook van elkaar kunnen leren. Dat is een succeservaring voor hen: "Ik mocht iets voordoen aan kinderen die groter zijn dan ik ben." En anderen denken: "Als hij dat kan, dan kan ik dat ook." Daarmee stimuleer je de motivatie en vertrouwen in zichzelf en in het water. Vertrouwen kweken is het belangrijkste. Dat betekent laten ervaren, veel spelen, werken met fantasievormen en spelvormen op alle niveaus, met in je achterhoofd de kennis van hoe het zwemonderwijs in elkaar zit en waarom dat zo is. Verder is het belangrijk dat je goed met kinderen kunt omgaan. Hen conform hun leeftijd en op speelse wijze aanspreken. Een voorbeeld: "Wat is je lievelingseten? Pizza! En wat doe jij met die pizza? Doormidden snijden!" Met de bewegingen erbij laat je een arm of beenslag zien. Kinderen worden hier enthousiast van. Dan zitten ze in hun belevingswereld. Dat maakt zwemmen leuker voor hen. Vanuit de fantasie prikkel je de kinderen om

bewegingen te maken. Ze kunnen er op hun eigen niveau invulling aan geven. Kinderen reageren enthousiast in de les, ze hebben lol met elkaar en na de les hebben ze hele verhalen naar hun ouders toe.

Communicatie

Via communicatie, kun je goed samenwerken en kom je samen ergens. Met de overgang naar een locatie met alle faciliteiten onder één dak, werd niet alleen de organisatie anders, maar ook de communicatiestructuur. Vroeger was je koning in je eigen koninkrijk, maar nu moet je veel overleggen met collega's. Voordeel is dat je samen problemen kunt oplossen, die je vroeger alleen moest aanpakken. Dat is wel even een omslag in je denken en handelen. We hebben een communicatiecursus gevolgd, om te voorkomen dat we over elkaar gingen praten, in plaats van met elkaar. We blijven daarin investeren door daar steeds aandacht aan te geven. In een groot bedrijf is het van belang dat je met elkaar communiceert, je problemen naar voren durft te brengen en dat je op één lijn zit met lesgeven. Anders krijg je hiaten. We hebben regelmatig 'een kijkje in de keuken'. Lesgevers die niet hoeven lesgeven, komen naar het bad om mee te kijken met collega's. Een kijkopdracht kan zijn hoe we omgaan met de eindtermen. Collega's kijken twintig minuten en noteren wat hen opvalt. Vervolgens bespreken ze het met elkaar. Een observerende collega kan bijvoorbeeld vragen: "In mijn beleving is dit kind al verder in zijn ontwikkeling. Hoe komt het dat dit kind nog niet een niveau verder is geplaatst?" Ervan uit gaande dat de lesgever daar een goede reden voor heeft, vindt een gesprek plaats. Zo kom je dicht bij elkaar. Er ontstaat een cultuur van elkaar vragen stellen, voordat je een oordeel uitspreekt. Er zijn wel eens verschillen van

mening over het plaatsen in het volgende niveau. De ontvangende lesgever zegt bijvoorbeeld: “Dat kind is nog niet zover. Wat maakt dat je het kind hebt doorgestuurd?” Dan kan de vorige lesgever van het kind bijvoorbeeld aangeven welke aangepaste instructies werken bij dit kind, zodat het wel lukt. Communicatie is een belangrijk aspect.

Aanpassen aan ouders

We merken dat ouders het door de week erg druk hebben. Ze hebben geen tijd om naar de zwemlessen te komen. Daarom zijn we begonnen met zwemlessen aanbieden op de zaterdag en zondag. Op die dagen worden de lessen druk bezocht. Ook proberen we ouders tegemoet te komen door langere zwemlessen aan te bieden voor kinderen die een A diploma hebben. Dan hoeven ouders maar één keer per week naar het zwembad te komen. Dat levert op dat nu veel meer kinderen doorstromen naar een B of C diploma. Tenslotte hebben we nog korte trajecten van zes weken ingevoerd. Kinderen zwemmen dan drie uur op de zaterdag en drie uur op de zondag. Waar je in de reguliere lessen een half jaar over doet, gebeurt dan in zes weken. Kinderen vinden het leuk. Tussendoor hebben kinderen gelegenheid om te eten en te drinken. De lessen zijn afwisselend met veel spelletjes. Met die spelvormen oefenen kinderen wat ze hebben geleerd. Ouders mogen het laatste kwartier op zondag kijken en zijn verrast door wat de kinderen dan al kunnen. Geen wonder, want het kind heeft dan alweer zes uur les gehad.

Alle kinderen veilig

We bieden als extra service aan particuliere zwemscholen uit de buurt aan dat kinderen hier mogen komen wennen voor ze gaan afzwemmen. Die kinderen hebben geoefend in een klein warm bad en moeten dan opeens afzwemmen in een groot, koud 25 meter bad. Kun je je voorstellen hoe dat is, voor een kind? Soms staan ze te huilen aan de kant. We willen deze kinderen helpen door hen eerst te laten ervaren wat zwemmen in dat grote, koude bad is. Dan kunnen zij ook voorbereid afzwemmen en een diploma halen. We zijn hiermee begonnen, omdat we vanuit veiligheid gingen denken. We vonden het onveilig dat deze kinderen, in onze ogen, weinig ervaring hadden opgedaan met water. We denken verder dan ons eigen bad. Je moet elkaar versterken. Alle kinderen moeten zich veilig in het water kunnen bewegen. Dat vinden wij een groot goed.

DE FEITEN:

Zwemschool 'de Heerenduinen' staat in IJmuiden (Noord-Holland)

Contact:

Zwembad de Heerenduinen

Heerenduinweg 6

1971 JE IJmuiden

0255-531888

Email: zwembad@velsen.nl

Ton Weber: tweber@velsen.nl

Site: <http://www.zwembadvelsen.nl/>

Concept E.G.Z.O. is direct afgeleid van het
ErvaringsGericht Onderwijs

Criteria:

Welbevinden en Betrokkenheid

3 Pijlers:

1. Vrij initiatief

2. Rijk milieu

3. Ervaringsgerichte dialoog

Betrokkenheidverhogende factoren:

1. Goede sfeer en ontspannen relaties

2. Op eigen niveau kunnen werken

3. Werkelijkheidsnabijheid

4. Intensiteit in de activiteiten

5. Vrij initiatief

Ingrid van Reede van Oudtshoorn

Ingridvanreedevanoudtshoorn@xs4all.nl

